

Особливості формування економічної компетентності майбутніх фахівців хімічної промисловості

Інститут хімічних технологій (м. Рубіжне)
Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля

Анотація: В статті розглянуто особливості формування економічної компетентності майбутніх фахівців хімічної промисловості. Автором виділено три компоненти в структурі економічної компетентності майбутнього фахівця хімічної промисловості (ціннісно-мотиваційний, когнітивний та діяльнісний) і дано їхні характеристики

Ключові слова: економічна компетентність, економічна компетентність майбутніх фахівців хімічної промисловості, структура економічної компетентності майбутнього фахівця хімічної промисловості.

The features of formation of economic competence of future specialists of the chemical industry

Abstract: In article features the peculiarities of formation of economic competence of future specialists of the chemical industry. The author distinguishes and characterizes three components of the structure of the economic competence of future specialists of the chemical industry: value-motivational, cognitive and activity.

Keywords: economic competence, economic competence of future specialist of the chemical industry, the structure of economic competence of future specialists of the chemical industry.

Економічна компетентність – це інтегрована система особистісних характеристик, яка дає людині потенційну готовність вирішувати задачі життєдіяльності в економічно розвиненому суспільстві зі знанням справи, зиском для себе та користю для інших людей.

Актуальність проблеми формування економічної компетентності майбутніх фахівців неекономічного профілю, як складової професійної компетентності, підкреслювали А. Аменд, П. Атутов, К. Баранников, С. Батишев, Л. Бляхман, Ю. Васильєва, Г. Глебова, І. Іткина, О. Камішанченко, Н. Костина, О. Крючков, Л. Кураков, В. Лозовой, Г. Морозова, Ю. Пузієнко та ін. При цьому розв'язання цієї проблеми здійснюється науковцями аспектно, переважно у межах дисциплін соціально-гуманітарного блоку.

Однак, практично не означені у науковій літературі шляхи розв'язання цієї проблеми для фахівців конкретної промислової галузі (наприклад, машинобудівної, приладобудівної, металургійної, хімічної, деревообробної, харчової тощо). Разом з тим, формування економічної компетентності у цих випадках може мати певні особливості, пов'язані зі специфікою відповідних виробництв. Тому напрямом наших подальших досліджень ми обрали формування економічної компетентності фахівців конкретної промислової галузі, а саме хімічної. Проблему формування економічної компетентності майбутніх фахівців саме хімічної промисловості ми вважаємо актуальною, зважаючи на її недостатню теоретичну і практичну розробленість та соціально-економічну значущість.

Ми вважаємо, що у структурі економічної компетентності майбутнього фахівця хімічної промисловості доцільно виділити наступні компоненти: ціннісно-мотиваційний, когнітивний та діяльнісний. Спираючись на розуміння конкурентоспроможної особистості як фахівця, здатного швидко й безболісно адаптуватися до постійних соціально-економічних змін у суспільстві, науково-технічного прогресу й нових видів діяльності та форм

спілкування за умови позитивного внутрішнього психоенергетичного потенціалу й гармонії, ми вважаємо, що формування економічної компетентності фахівця хімічної промисловості повинно починатися з усвідомленого бажання студента стати конкурентоспроможним фахівцем. При цьому, майбутній фахівець хімічної промисловості повинен розуміти, що хоча хімічна галузь і є однією з провідних у світі, але її економічний розвиток у різних країнах та регіонах є нерівномірним. Тобто, економічна компетентність майбутнього випускника хімічної промисловості повинна бути достатньою для усвідомлення ним необхідності бути мобільним. Економічно-компетентний майбутній фахівець хімічної промисловості має бути морально готовим до того, що здійснюючи своє бажання отримати цікаву роботу та зробити успішну кар'єру, йому можливо доведеться жити і працювати далеко від свого рідного міста, вивчати іноземні мови, адаптуватися до різних культурних особливостей середовища, поповнювати свої професійні та економічні знання тощо шляхом самоосвіти.

Тому, ціннісно-мотиваційний компонент економічної компетентності майбутнього фахівця хімічної промисловості – це, на нашу думку, система ціннісних орієнтирів, що базуються на економічних знаннях, уміннях, навичках і досвіді отриманих при навчанні та практичній діяльності за фаховою хімічною спеціальністю, які допоможуть випускнику стати конкурентоспроможним, а також особисті інтереси, бажання, мотиви, які майбутній фахівець повинен вміти корегувати, адаптуючись до постійних соціально-економічних змін.

Під когнітивним компонентом економічної компетентності фахівця ми розуміємо систему економічних знань та вмінь, одержаних у процесі освітньо-професійної підготовки та самоосвіти.

Згідно до вимог Освітньо-професійних програм підготовки за напрямом «Хімічна технологія», що є базовою для хімічної галузі, кожен випускник хімічної спеціальності повинен знати: сутність економічних явищ та процесів; економічний зміст відносин власності, розподілу, обміну та споживання матеріальних і духовних благ у суспільстві; економічний зміст суперечностей господарського розвитку, економічних потреб та інтересів; економічний зміст механізму дії і використання економічних законів на макро- і мікрорівнях; зміст основних понять, категорій, законів сучасної економіки; механізм становлення різних форм господарювання, маркетингу і менеджменту і розвитку комерційних структур, особливостей розподілу отримуваних ними доходів, системи оподаткування.

Необхідність формування готовності майбутнього фахівця до набування економічних знань шляхом самоосвіти пояснюється тим, що система економічних знань та вмінь, які майбутній фахівець хімічної промисловості отримує під час навчання у ВНЗ та у процесі професійної діяльності повинна корегуватися відповідно до особливостей поточного стану хімічної промислової сфери, якій притаманні постійні зміни, що залежать від змін кон'юнктури ринку та науково-технічного розвитку.

Тому, когнітивний компонент економічної компетентності майбутнього фахівця хімічної промисловості – це, на нашу думку, система економічних знань та вмінь, яка базується на загальних економічних знаннях, одержаних на попередніх рівнях освіти; базових економічних знаннях та фахових спеціалізованих економічних знаннях, одержаних у процесі професійної підготовки під час навчання у ВНЗ; економічних знаннях, які майбутній фахівець надбав шляхом самоосвіти.

Діяльнісний компонент економічної компетентності особистості фахівця тісно пов'язаний з ціннісно-мотиваційним та когнітивним компонентами, оскільки діяльність – це основа існування та розвитку особистості у суспільстві.

Багато вчених підкреслюють важливу роль діяльності у формуванні економічної компетентності студентів. Н. Костина відмічає, що спонукування до діяльності – це основний шлях формування у студента економічної компетентності. Діяльність – це необхідна умова ефективного її формування [1]. Ю. Пузієнко вважає, що у процесі економічної діяльності майбутні фахівці вирішують наступні задачі: розвиток професійних намірів, навичок, знань,

які дозволяють випускнику включатися в систему виробничих відносин; розвиток механізмів поведінки особистості, заснованих на нормативних, етичних правилах і нормах, прийнятих у цивілізованих бізнес-відносинах; розвиток механізмів саморегуляції, здатності до самовираження. Авторка підкреслює, що студентам, які залучаються до економічної діяльності, обов'язково необхідно надати можливість накопичити певний економічний досвід, інакше всі знання і вміння, які були набуті майбутніми фахівцями на теоретичних та практичних заняттях, перетворяться на «мертвий капітал» [2].

Тому, діяльнісний компонент економічної компетентності фахівця хімічної промисловості ми визначаємо як набуття студентом досвіду у застосуванні економічних знань, вмінь, навичок, у процесі економічної діяльності, пов'язаною з хімічним виробництвом, організованою з урахуванням соціальних, моральних, етичних тощо правил та норм прийнятих у сучасному суспільстві.

Аналіз та узагальнення підходів вітчизняних та зарубіжних науковців до визначення структури компетентності особистості, професійної компетентності майбутніх фахівців різних профілів, економічної компетентності майбутніх фахівців неекономічного профілю (у тому числі і технічних напрямів підготовки) дозволили нам виділити три структурні компоненти економічної компетентності майбутнього фахівця хімічної промисловості: ціннісно-мотиваційний (система ціннісних орієнтирів, особисті інтереси, бажання, мотиви); когнітивний (система економічних знань, вмінь, навичок, досвіду); діяльнісний (процес і результат засвоєння та реалізації економічних знань, вмінь, навичок, досвіду).

Означене дозволяє нам перейти до обрання критеріїв, показників та рівнів сформованості економічної компетентності майбутніх фахівців хімічної промисловості з метою подальшої оцінки стану формування економічної компетентності майбутніх фахівців хімічної промисловості в освітньому процесі вищого навчального закладу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Костина Н. Н. Формирование профессиональной компетентности студентов в процессе экономического обучения в вузе: Дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08 : Магнитогорск, 2004. Режим доступа – <http://www.lib.ua-ru.net/diss/cont/110349.html>.

2. Пузиенко Ю. В. Формирование экономической компетентности студента / дис ... канд. пед. наук : 13.00.01: / Пузиенко Юлия Владимировна. – Оренбург, 2007 – 165 с.

Хохлова Олександра Артурівна, асистент кафедри «Економіки підприємства та прикладної статистики», Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля, Інститут хімічних технологій, Рубіжне, aleksandra-hohlova@bk.ru

Alexandra Khokhlova, assistant of the Department "Economics and applied statistics", Eastern Ukrainian National University, Institute of Chemical Technologies, Rubizhne, aleksandra-hohlova@bk.ru